

Narečnina znaša:
 celoletna . . . K 4-
 pololetna . . . K 2-
 šestletna . . . K 1-
 posamezna števil. 10 vin.
 Nefrankirana pisma se
 ne sprejemajo; reko-
 pisi se ne vračajo.

Naša Moč

Glasilo slovenskega delavstva

Uredništvo in uprav-
 ništvo v Ljubljani,
 Katoliška tiskarna
 Oglasi se sprejemajo
 po dogovoru.

Štev. 44.

V Ljubljani, 27. septembra 1918.

Leto XIII.

Kranj-Šmartin. — Otvoritev konsuma. — Blagoslov „Za- družnega doma“.

V nedeljo dne 22. septembra smo imeli v Kranju praznik, in sicer dvojen, trojen. Glavno pozornost je potegnil nase načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec. Med velikanskimi ovacijami ljudstva je na večer pred to nedeljo došel v Kranj. Člani Jugoslovanske strokovne zveze so pričakovali, da pride drugi dan, to je na nedeljo, k otvoritvi »Zadružnega doma«. Ali glejte, videti je, da se vladni krogi najbolj boje delavnih ljudskih mas. C. kr. glavarstvo je sporočilo okrožnemu načelnstvu J. S. Z., naj se dr. Korošec nikar ne bliža delavskemu domu.

Slavnost se je vseeno vršila. Ob 9. uri je daroval v Roženski cerkvi sv. mašo Anton Komlanec, glavni tajnik J. S. Z. V cerkvenem govoru je opozarjal, na katere večne resnice nas spominja skupni dom in konsumno društvo. Hiša otvoritve je bila lepo okrašena z vencami in zelenjem. Po vseh sobah in prostorih je stopal veleč. g. dekan Koblar s kadilom in kropilom v spremstvu č. g. kaplana dr. Klinarja ter blagoslovil hišo in njene shrambe. Drugi g. kaplan je služil med tem sv. mašo. Na dvorišču in na hodnikih so stali člani in po končanem opravilu je spregovoril okrožni načelnik ter čestital članom, da so stopili med lastnike in posestnike. Česar eden zase ni zmož, smo zmogli združeni. Zahvala vsem, ki so kaj pripomogli do tega kamna v stavbi naše organizacije. — Dekan Koblar je želel, naj bi podjetje bilo res v srečo vsem, ki so zraven.

Nato je spregovoril predsednik konsumne organizacije Kocmur. Nekdo se je norčeval, kaj da bo konsum vse prodajal: riž, kavo in druge nedostopne reči. Obljubljali nismo nič. Kar pa imamo, to je članom na razpolago v tej in tej meri.

Po govoru so dobili člani članske knjižnice.

Tako se naj gradi stavba nove države pri tleh. Spopolnimo vsestransko organizacijo! Bog z nami!

J. S. Z.

IZ TRŽIČA.

Novina je tu. Mislili smo, da bomo sedaj v aprovizaciji na boljsem nego je bilo dosedaj. Žal, da smo se motili. Vedno dvojna mera. Delavci v vojni zvezi so dobili lepo najfinjšo moko, za nas delavce in druge revne sloje, ki smo pri občini, je vse dobro. Zopet moka slabše vrste! Nismo zavidni tovarišem v Vojni zvezi, zahtevamo le zase enako ugodnost. Prosimo merodajne gospode v Ljubljani, naj se zglašijo pri c. kr. deželni vladi in nam povedo, da imamo vsi enake želodce. G. načelnika naše aprovizacije prosimo, naj vendar skliče enkrat sejo, na katero naj povabi tudi zastopnike delavstva. Bomo videli, kaj in koliko se je storilo za nas. Zelo slabo je preskrbljeno z mlekom. V okolici na kmetih mleka dosti, v trgih ga nimajo niti otroci, niti bolniki. Ali bi ne moglo c. kr. okrajno glavarstvo v Kranju napraviti red?

× × ×

TRBOVLJE.

V četrtek dne 12. t. m. zvečer so imela vsa naša društva v »Društvenem domu« svoj društveni sestanek, na katerem se je sklenilo, da se vsaki drugi četrtek vrši skupen sestanek, in želeli, da se na ta način zopet oživi naše društveno življenje. Zastopana so bila: Kmečko delavsko bralno društvo, dekliška zveza, Orel in Jugoslovanska strokovna zveza. Obisk je bil prav zadovoljiv. Prvi je poročal č. g. Žmavc o zborovanju, oziroma o narodnem gospodarskem sestanku v Ljubljani. Nato je poročal načelnik skupine J. S. Z. Zupan o delavskih razmerah in o položaju sedanjega časa, posebno je natančno poročal o delavskem sestanku v Ljubljani. O Orlovskem sestanku je poročal brat Perme Martin. O ženskem sestanku je poročala gospa Planinc Angela, katera je res prav socialno zanimivo poročala o ženskem stanu. Društveniki so prav pazljivo poslušali poročila o ljubljanskih sestankih. Kakor je videti, se bo v kratkem oživilo društveno življenje.

× × ×

IDRIJA.

Javnosti malo v pojasnilo kako se za nas skrbi. Idrijski rudar, katerega delo ni nič manj važno, kakor delavca v Škodovi tovarni za orožje, se tako slabo preskrbuje z živili, da hodi on, če mu čas dopušča, po večini pa njegovi svojci ga iskat celo tja pred nos Ljubljančanom. Če bi se v Ljubljani tako slabo skrbelo, kakor se skrbi za c. kr. rudarja, da bi moral Ljubljančan v toliki meri na deželo za živž, bi morali tu gladu pomreti. (Ni v Ljubljani nič boljši, kot v Idriji! O. u.) Za krompir se nam zdi, da se bo tudi letos po starem birokratskem receptu skrbelo, tako da ga bo malo prišlo v rabo, veliko pa zmrznilo. Povemo pa že sedaj, da dregejanja in opominjanja od naše strani je bilo dovolj in če v resnici ne bo bolje, kot druga leta, si posledice sami pripišite, tudi nas je minula potrpežljivost.

Priporočali bi gospodi, opusti naj očitno norčevanje iz delavstva; namreč občinski sluga nam je bral razglas za uvedbo treh brezmesnih dni. Vsi pa dobro vedo, da ima rudar pri tej slabi preskrbi z živili v 14 dneh 13 brezmesnih. Torej malo več doslednosti do trpinov ali pa malo več skrbi za trpina delavca.

Tovariši in tovarišice ter vsi prijatelji delavstva!

V soboto 5. oktobra ob pol 9. uri zvečer k Didiču, da proslavimo spomin našega očeta dr. Kreka.

Napravite precej vozov na žepno ruto, da se ne pozabi.

× × ×

V nedeljo dne 15. septembra je delavec Jožef Kogej radi pomanjkanja časa med tednom šel napravljati drva v gozd. Ker pa je prostor, kjer je gozdno oskrbnišvo odkazalo sekanje drv jako nepripraven in če vpoštevamo, da rudarji niso gozdni delavci, se je zgodilo, da je imenovan pri delu padel ter se na glavi tako težko poškodoval, da je v ponedeljek ob pol 6. uri zjutraj poškodbi podlegel. Imenovani je oče osmih otrok. Že dostikrat smo pozivali merodajne oblasti, naj oprostijo gozdne delavce, a imajo vedno zaprta ušesa, ali pa čakajo, kdaj dojdejo od katerih oksrbništev poročila. Pozivamo poljedelskega ministra Silva Tarouca in pa gozdno ravnateljstvo v Gorici, da nemudoma preskrbe nam gozdnih delavcev. Razmere, ki sedaj vladajo tu, so neznosne. Zima pred vrati, drv nikjer, nazadnje je pa še življenje naše v nevarnosti.

Evangelist, oče našega modernega združništva.

Prijatelj, prijateljica! Veš li, da bo kmalu obletnica tistega žalostnega dne, ko je Previdnost poklicala k sebi našega očeta: Evangelista Kreka, da poplača Njegovu duši, ker je storil veliki njegov apostol ljubezni toliko dobrega ljudem. Ne pozabi, bralec, bralka, »Naše Moči«, da pomoliš te dni za plemenito rajnikovo dušo k Bogu in k Mariji Brezmadežni, ki jo je tako neskončno otroško ljubil! Tako rad je poromal posebno k Mariji na Šmarno goro in je tudi svojo novo mašo pel pri Mariji Pomagaj na Brezjah. In v svojih slavniških pismih z Westfalskega je zapisal, kar smo tisti, ki smo ga poznali, dobro vedeli, da je pel najrajši lavretanske litanije, kadar mu je pobožni narod odpeval s staro znano odpevko:

Marija k Tebi
Uboge reve,
Mi zapuščeni vpijemo;
Objokani otroci Eve
V dolini solz zdihujemo!

Pred leti je nekje pel pete litanije. Umetniško dovršeno so pevci in pevke odpevanko prednašali. Strašno jih je hvalil, kako lepo so peli. Med štirimi očmi mi je pa šepnil: »Hudir, moram, da jim ne jemljem veselja. Veste, ljubše bi mi bilo, če bi peli kakšno domačo.« — »Marija k Tebi, kaj ne?« — »Mhm, da.« — Rahli očitek sem požrl, kakor se spodobi. Mislil si je, da bom pevovodju prej povedal, kaj ima on rad. Kdor ni pevec, se ne vmešavaj med te dobre ljudi, ki nam sicer delajo zabavo, a ki imajo to znano slabost, da so v svoje petje tako zaljubljeni, da ne vem, če je kaki pevec na svetu, ki kdajsigavedi kolikokrat greši, če tudi ne mala fide proti mejam, ki jih stavijo večnoresnični nauki samoljubju, »S tistimi modrimi gospodi, ki imajo pri nas petje čez, sem vedno nekoliko skregan. Jamrajo, da se organistom, iz katerih bi najrajši napravili same Mozarte, slabo godi. Fante, ki se učijo orglat, naj nauče vodstva hranilnic in gospodarskih zadrug, lahko bi shajali. Veste, prosil sem jih, toda tega ne »zastopjo«. Če ne zastopš, pa ne zastopš. Naj pa ne, meni je vse »gluh«. Samo to se mi smešno zdi, da sta zdaj kar v vsaki hribovski fari po dva »šomoštra«, od katerih eden: organist ima preveč časa za lenarjenje in stradanje, ko bi ž njimi tako lahko zamašili »luknjo« v vodstvu naših zadrug.«

Oče našega modernega združništva med nami je bil dr. Krek v pravem pomenu besede. To se zdaj tudi splošno pripoznava. Kar je zadrug pred njim ustanovil dr. Vošnjak, ni zalezlo med ljudi. Če ni vse šlo natančno tako, kakor si je to želel dr. Evang. Krek, ni njegova krivda. V osrednji Evropi je demokratičen nazor še vedno velika pastorka tudi v najdemokratičnejši stranki socialni demokraciji, »ker se je v njej preveč razpaslo voditeljstvo in komanda od zgoraj doli in ne od spodaj gori,« je nekoč nekaj mescev pred svojo smrtjo rajnik modroval in še pristavil: »Lepo Vas prosim, saj v »Naši Moči« udarite večkrat, najboljše v vsaki številki na demokratično struno. Vi ne veste, kako je to silno potrebno. Hudo mi je, ker vidim, da ta reč, demokratizem, tako počasi leze

naprej. Saj veste, kako iz dna duše sovražim napuhnenost prvaštvo in prvake. Mislite li,« se je razvnel, ker sem mu, da sva imela diskuzijo, ugovarjal, »da ne vem, če bi hotel, bi si bil tudi lahko ustvaril mogočnejšo delavsko organizacijo, kakršna se je razvila sama in sem ji stal na strani le kot njen svetovalec in učitelj. Izuril bi si lahko četo agitatorjev in agitatoric, ki bi mi bili sledili na migljaj. Tega nisem storil. Demokratizem zahteva samostojno mislečih ljudi; najmanjša misel, na katero naltim pri preprostem delavcu, mi je ljubša, kakor —« »sto Vaših, ki jih imate vedno preveč,« sem ga presekal, ker je nekaj pokašljeval in mu na prostem nisem pustil govoriti, ker je bil že hudo, hudo bolan. Voditelj Krek berem dostikrat zdaj natisneno v našem tisku. Oj, to bi se rajnik prezirljivo in prešerno zaničljivo smejal, ko bi bral »voditelje« in žalosten bi bil, ker je demokratičen nazor kljub njegovemu nadtridesetletnemu delu tako malo napredoval, »da še mene zmerjajo z voditeljem«, kakor mi je nekoč v resnici srdit pripovedoval, »ker me ta »osel« pozdravlja z »dičnim voditeljem«. »Oče, profesor, učitelj,« to je rad slišal, ampak voditelj in prvak, ti besedi sta ga tako zapekli, da je kar poskočil, če sta v njegovi navzočnosti padli, dokler se ni potolažil: »Kaj čem, ljudi vzemi, kakršni so. Saj jih ne boš čez noč spreobrnil. Počasi gre vsaka reč naprej! Pri nas pa še bolj, kar se že na naših »gvantih« vidi.«

× × ×

Pravzaprav je pravi evropski škandal, kakor pravi neki ljubljanski prijatelj ob najmanjši neravni črti, ki jo zagleda, ker se še ni nihče med praktičnimi združniki, ki so leta in leta sodelovali s Krekom in prišli po njegovi zaslugi naprej, toliko osokolil ali pa iznebil lenobe, da bi nam dr. Kreka, zadrugarja, obširneje opisal. Imeli smo v S. K. S. Z. nekega odbornika. Ker še živi in je sicer fejest fant: — Vse, kar se je reklo, da je sposoben izpeljati, si je zapisal v svojo beležnico, izpeljal pa ničesar ni. Enkrat po neki seji pravi rajni dr. Krek med štirimi očmi: »Ali ste videli mrho, kako je pisal. Veste, če ga gledam, se mi zdi, da je tak, kakor Levstik, ki je tudi menda celo življenje »delal« slovar, izdelati ga je pa moral Pleteršnik.« Preveč Levstikov je tudi med našimi zadrugarji, zato se pa tudi kljub današnji hrulaciji od-povejmo točnemu dr. Kreku zadrugarju, če smo že tudi tolikokrat čuli ponavljati pesem, da se nam bo podalo obširno delo o dr. Kreku zadrugarju. Nanj čakamo že zdaj kmalu celo leto, nimamo ga pa še zdaj ne. In bolj kot kdaj ga potrebujemo, posebno še zato, ker ne pozabimo in ne prezremo, da se da celo dr. Krekovo delo označiti kratko: boj proti sebičnosti in ošabnosti, glavnima škodljivcema našega naroda, izvajan v prvi vrsti potom združništva. Pravim: odpovejmo se točnemu Kreku zadrugarju in verjamem več, da dobimo o njem točno podobo, ker čas hitro teče in se ne more zato naslikati lepa, pestra slika, ker se umika in izginja prvotna podoba v daljavo. Gospodje zadrugarji, zganite se! Vem: vsakdanjosti in njene skrbi jemljejo časa, a Krek že zasluži, da zabeležite vse svoje spomine o Kreku zadrugarju vsak za se in se ne zanašajte na

druge. »Vse gre, samo če človek hoče,« je Krek tolikokrat rekel.

× × ×

Dr. Krek je prišel z Dunaja s popolnoma izdelanim načrtom o delu med ljudstvom. Glavno mu je bilo, da prepreže slovanski jug z zadrugami. V naših vrstah je imel pred njim smisel za združništvo samo profesor bogoslovja dr. Janežič, »ki je,« kakor je rekel dr. Krek, »vrtal toliko časa, da je »zguncal« celo konservativce, da so ustanovili »Vzajemno podporno društvo« z namenom, da se pomaga obrtnikom in da tudi delavci in delavke lažje in plodnosnejše hranijo svoje »krajcarje«, kakor v hranilnicah. Veliko se je moral truditi, ker vem, kako »cagovi« so bili naši konservativni gospodje. Tako Krek, ki je v »Slovincu« in pozneje v »Glasniku« objavljajl članke, s katerimi je oral ledino ljudskemu združništvu. Šlo je, hitro je šlo, četudi ne tako naglo, kakor si je to on sam želel. »Prepočasi gre ta stvar naprej. In vendar ne vidim druge poti, da se naš »pavr« osamosvoji, kakor zadruga. Rajfajznovke morajo »regulirati« obrestno mero, rešiti ga morajo oderuha. Kmečke »košmulje« (gospodarske zadruga) morajo tako napredovati, da bodo popolnoma odpravile vsako vmesno »branjarijo«. To veste, da se blago ravno zato tako draži, ker gre skozi toliko rok. Vsake se nekaj prime. Naš rod moramo gospodarsko osamosvojiti, da bo kos vsem svojim sovražnikom. Potujčevanje našega »pavra«, o katerem se toliko piše, sicer ne gre tako hitro naprej, kakor to oni (Nemci in Italijani) mislijo. Kmet ne pozabi naglo svojega materinega jezika, to vidim v Danjah, kjer po tolikih stoletjih še vedno znajo svoje prvotno narečje, toda ljudske zadruga plus izobraževalna društva, ki jih na kmetih še tudi nimajo skoraj nič, bodo več storile proti raznarodovalnim načrtom, kolikor morejo storiti takozvana narodna obrambna društva, ki slone na »beračiji«, kar meni ni všeč. No, tega vi še ne zastopte. V tej reči, veste, hodim rad, kakor tudi v več drugih, svoja posebna pota. Boste že še »zastopili«, kadar se bova bolj spoznala.« Tako mi je pripovedoval, ko sva leta 1896 drugič govorila. Prestregel me je na cesti. Šla sva po Resljevi cesti, Cesti na južni kolodvor v Katoliško delavsko društvo na Turjaškem trgu, kjer je imel delavcem polurno predavanje o delavskih hišah. Prejšnji dan sva prvič govorila v njegovem stanovanju. Posodil mi je neko strašno težko delo o obrtnem vprašanju in se med potjo prepričal, kar mi je izdal leta 1902, da sem »prifengo« iz te suhoparne, a le zanimive tvarine dobro »prestal«. Dr. Krek si je namreč zelo, zelo prizadeval, da se v produktivnih zadrugah organiziraj tudi mali obrtnik kot protiutež veliki industriji. Zanje je storil zelo veliko dobrega, »ampak zmotil sem se, ker nisem spravil pravega človeka med obrtniki na vrh. Koliko sem se trudil, da sem izšolal Kregarja! Vi tega ne veste. Če bi me bil poslušal, bi bili slovenski obrtniki veliko na boljšem kakor so. Kaj imam od tega? Diplomlo Konservativnega obrtnega društva, ki so mi jo slovesno izročili, ker so me izvolili za častnega člana, ker sem jim včasih »par mandljcem« predaval.« Kako je sprejel takrat tisto diplomlo, ni hotel po-

vedati in tudi sicer nisem še izvedel. Slu-
tim, da je sprejel deputacijo prav »krekov-
sko«, ker je iz svojega častnega meščan-
stva pri Obrtnem konservativnem društvu
večkrat bril hude norce.

To je plemeniti oče in prvoboritelj in
učitelj na svojem demokratičnem važnem
pohodu le dosegel, da imamo nekaj dru-
štev med nami, ki paragrafa o častnih čla-
nih ne poznajo. Mimogrede omenjam:
Kdor hoče proučavati dr. Kreka kot učitelja
praktičnega demokratizma, naj poišče v
»Slovincu« njegove govore, ki jih je govoril
na shodih in na občnih zborih Podpornega
društva delavcev in delavk ljubljanske
tobačne tvornice. Pestro demokratično sliko
kranjske državnoborske slike je sestavil v
obliki mozaika v svoji kandidatni listi, ko se je
prvič volilo v državni zbor po načelih splošne
in enake volilne pravice. Lepa je v mojem
»gajstu« boste videli: Joža delavca, »Čoč«
kmeta, midva z »Nacetom« sva oba tudi kos
»folka«, mi je pripovedoval, ko je svoje
»fante« spravil skozi. »U«, se je šalil, »ka-
ko je »šoštar« debelo gledal, ko sem pri-
šel z Jožefom; no, končno je videl da mo-
ra tako biti.« »Ena sama, ali pravzaprav
dve reči sta se mi sfušali,« je pripovedo-
val po volitvah. »To, da nisem spravil v
Ljubljani Kregarja skozi, mi je hudo, in
»mal« mu pa privoščim, zakaj pa ni obrt-
nikov tako organiziral, kakor sem ga učil.
In to pa veste, da sem s svojim »pjon-
tarskim« kandidatom pri »folku« »skuz«
padel. Veste; s silo se ne sme pri ljudstvu
delati. Se mora gledati na to, kaj tisti, za
katere gre, žele.« — »Demokratično na-
čelo«. Marsikdo včasih Krekovih »prese-
netljivih« dejanj ni razumel in se je jezil,
ker je v njem tako živel demokratično
občutje ne le v čuvstvu, ampak pridobljeno
s študijami in s prakso, da se mu je zdelo
marsikaj malenkostno, na kar je kdo drugi
polagal veliko važnost, on pa čisto nobe-
ne, ker je uravnaval svoja pota tako, ka-
kor je zvenela ljudska duša. Njegov demo-
kratizem se je skazoval tudi v tem: nepo-
pisna ljubeznivost na spodaj doli, neiz-
prosna odločnost do trpkosti izražana pa
v občevanju na zgoraj. Po ure te je pre-
pričeval in te tudi skušal; čisto nič ni za-
meril, če si izražal drugačni nazor; na
razgovoru, v seji, na shodu te je pa potem
presenetil z obravnavo obeh nazorov in
izval razpravo, da je v ljudski duši bral,
kar je pravo. In kolikokrat je ponovil, da
si ni imel navade ponavljati, povest, da
danes ne drži več tista podoba, ki pred-
stavlja stanove enega nad drugim, marveč
da je danes prava slika duha časa tista, ki
ti predstavlja stan poleg stanu. Vendar
diskuzije na svojih shodih navadno ni imel
recimo parlamentarne, marveč po svoje:
originalno. Kdo naj se li skuša z njim.
Znal je zbrati po zaključenem shodu ljudi
okolu sebe in se ure in ure razgovarjal z
njimi. Zgodilo se je o takih prilikah, da če
je prišel kak otrok blizu, je poskočil, šel
k njemu in ga pestoval, negoval in se raz-
govarjal z ljudmi.

V demokratičnem Krekovem duhu ko-
renini tudi dejstvo, da ni on, naš glavni
agitator, načeljeval naši stranki; to je po-
vzročilo, da je prevzel predsedstvo S. K. S.
Z. šele potem, ko je videl, da drugače
stvar ne gre naprej.

× × ×

Naša reč bi bila šla veliko bolje in
»fairnejše« naprej, če bi bil imel v rokah
Krek sam vajeti »Ljudske posojilnice« itd.
Tega ni hotel in spletkarji so znali zvičaj-
no spraviti v svet govoric, češ Krek je
slab gospodar. O, kako ga je marsikdo sla-
bo poznal, ker ni iskal resnice do koreni-
ne, če je tudi veliko občeval z njim. Ločit
si moral Kreka zasebnika od Kreka —
upravitelja tujega denarja. Prvi naš socio-
log in narodni ekonom: kar zamižal sem,
ko sem to besedo prvič čul iz ust in sicer
zelo resnih in temeljitih in stvarno in hla-
dno mislečih mož. Zase: nič; kar je imel,
je razmetaval. Denar je sovražil, kakor ga
sovražijo po zgledu našega Zveličarja cer-
kveni očetje. Krščanska karitas mu je bila
nežna cvetka, katero je gojil, zato je revež
umrl, kakor je živel v dolgeh. A čudno,
zelo čudno je bilo to, da kadar je šlo kje
kaj narobe, je moral ravno dr. Krek po-
pravljati napake takozvanih »vzornih go-
spodarjev«.

Dušno je vodil dr. Krek, kakor ga je
tudi ustanovil, naše združništvo. »Repre-
zentativni« njegov prednik je vodil centra-
lo naših zadrug na način, ki ga najboljšo
označuje tale resnična povest. Neko popold-
ne grem po tisti cesti, ki vodi mimo
»Uniona«. Srečam dr. Kreka. »Ali mi boste
čestitali, predsedstvo Gospodarske zveze
sem prevzel.« — »Seveda!« — Škilil je na
»Slovenski trg v tisto poslopje, v katerem
kraljuje tista boginja zvezanih oči, če se
ne motim, ji pravijo pravica.« »Lepa bajta,
kaj ne.« »Ogledujem si jo, veste, ker me
lahko moje novo predsedstvo spravi v luk-
njo!« »Ne bo potrebno!« — »Kaj vi veste,
kaj sem si naložil, Janez: popravljaj, to je
moja usoda, kadar jo drugi zavozijo.« In
leta in leta so mu, »slabemu gospodarju«,
belili glavo misli in načrti, da jo »sfouram«
iz blata. — O, kako je bilo človeku hudo,
kadar je tožil, »da sem vsaki dan z eno
nogo v kriminalu«. Opraviti je imel seveda
z ljudmi, ki jih je moral šele učiti združ-
ništva in reda in — ker je šlo za zaupani
denar, rajnik ni poznal nobene šale. Raz-
buril in upehal se je, da se ti je smilil, če
je zagledal, da leži šestvinarska znamka
na tleh. Kdo drugi na njegovem mestu bi
bil zapovedoval, on: demokrat od nog do
glave je pa potrpežljivo prepričeval, pos-
lušal in se oziral na nerodne in čestokrat
naivne okornosti ljudi, ki so seveda mi-
slili o sebi, kdosi gavedi kako kunštni da
so, v resniti pa niso bili v teoriji in še manj
v praksi sence Krekove sence in se, žali-
bog, niso nalezli Krekovega demokratizma
in tudi ne njegovega duha nesebičnosti, kar
je koncem koncev privedlo do delitve
kranjskih zadrug. Slavo in čast, da se je
sanirala Zadržna zveza, je rad prepuščal
drugim in je sam na vse pretege hvalil go-
tove ljudi, ki so seveda v svoji veliki hva-
ležnosti do svojega učitelja rovali proti
njemu po celi deželi. In dr. Kreku je krva-
velo srce: rahlo njegovo srce je britko ču-
tilo vsako pšico, dasi je sodil svet o tem
narobe; tako demokratičen je bil, da se je
oziral celo v takih malenkostih, kjer bi
bila zadoščala ena sama beseda, na tuj
nazor.

Redno vodeni blagajniški dnevnik je
temelj vsakemu redno vodenemu zavodu.
Zgodilo se je, da blagajniški dnevnik vča-
sih ni »štimal« za kako malenkost in da so
se zvečer pri zaključku blagajne lovili, kaj

je gospod ravnatelj, ki je nosil »spise« po
žepih in je včasih tudi kakšnega založil,
pozabil.

Dr. Kreku, kateremu ni ostala nobe-
na reč skrivnost, kar ga je zanimalo, mi je
to pripovedoval seveda: »Fant, ohrani to
zase.« In seveda »slučajno« je prišel po ce-
sti »stric«, ki ga je prej dr. Krek opravljaj.
Pričakoval sem plohe in sem jo nameraval
odkurti, toda ni šlo. »Ne bom hud« mi je
šepnil in dokazoval je na cesti več kakor
celo uro, kako je potrebno, da bodi bla-
gajniški dnevnik točen in butnil: »Ti, stric,
saj gledaš, kaj ne, na to, da v pozabljenosti
ne vtakneš kakega popirja v žep.« »Stric«
je strašno branil mali nered; cel načrt, ka-
kršnega bi se radoval najpedantnejši stro-
kovnjak velebančnega knjigovodskega in
blagajniškega nadzorovalnega aparata, je
stricu razlagal. Stric je pa ugovarjal z
razlogi, ki ne drže niti pri gojencu I. se-
mestra trgovske šole in bi morebiti niti ne
držali pri gojenki kakega površnega knji-
govodskega tečaja. Res, smilil se mi je ple-
meniti rajnik, ko sem videl, da pouk o reči,
ki je takorekoč samaobsebi umljiva, rodil
tak uspeh, kakor če mečeš bob ob steno.
— »Trma, samozaljubljenost in omejenost«
sem vzkliknil, kar je »strica« sicer zadelo,
a je bil tiho, ker je znal, da nima prav.
Ubogal pa rajnika in — in posledica je
bila — Poljankova malverzacija, ker pri-
lika rodi tatove. — »Vzoren zgled vzor-
nega poslovanja,« sem takrat bril norce,
ker sem videl, kako je bil dr. Krek žalo-
sten. »Lep nazoren zgled«, zlomek, kajne
za tavžente.« — »Saj vi niste vzrok. Vem,
kako ste zahtevali red.« — In stric je neke-
mu svojemu prijatelju tožil Kreka, ker to
je strašno rad delal, kakšno krivico mu
Krek dela, češ da je nanj, na Poljanka pre-
malo pazil. — Prijatelju sem pojasnil vso
reč z uvodom: »Saj ima dr. Krek prav...
Pristavljam, ko govorim ravno o tej reči,
katero so seveda »najboljši« Krekovi pri-
jatelji izrabljali proti Kreku, da mi je Krek
tole rekel: »Proti moji volji in brez moje
vednosti je nastavljal ravnatelj sam Poljan-
ka v Zadržni zvezi.« — Kdor je poznal
uradništvo v Zadržni zvezi pred Krekom
in ob času ko je dr. Krek umrl, ve, kako
napačno so sodili rajnika tisti, ki so rekli,
da ni ljudi poznal. Prav dobro je poznal
ljudi, a v vsakem je videl človeka in občeval
z njim kot s človekom ustvarjenim po
božji podobi, dobro vedoč, da si bo z enim
ali z drugim nakopal sitnosti. Kot pravi
katoličan in demokrat je posnemal Izveli-
čarja, ki je govoril celo s Samaritanko in:
strah in groza, z očitno grešnico! — tolažil
in se veselil — če se mu je posrečilo najti
izgubljeno ovco. Kdor je pa sam slab, tako
rad išče slabosti ravno pri tistih, ki niso
slabi, kar je pravzaprav človeško sodeč
zelo grdo in navadno delo ljudi, ki pozna-
jo besedo hvaležnost le iz slovarjev.

Dr. Krek je bil tako slab gospodar,
da njegovemu nasledniku v Zadržni zvezi
ni treba niti v sanjah misliti na to, da stoji
z eno nogo v kriminalu! »Zadržno zvezo
sem saniral,« se je včasih zadnja leta svo-
jih dni rad pohvalil... »Z enim podpisom
smo jim vrgli tja tisti vseučiliški zaklad,
hvala Bogu; brez njega tudi sijajno sha-
jamo,« je ponovno rekel, ko je deželni od-
bor Z. Z. odpovedal posojeni vseučiliški
zaklad.

× × ×

Poloma je rešil s pomočjo svojih prijateljev tudi »Slovensko delavsko stavbinsko društvo«, kjer je prevzel predsedstvo tudi šele potem, ko se je radi prevelike dobrote njegovega prednika poslopje precej majalo. In tam je precej časa celo sam vodil knjigovodstvo in blagajniški dnevnik!

× × ×

Saniral je »Gospodarsko zvezo« in pokrtil približno polmilijonski kronski primanjkljaj nevesaga kdo, ki se je posebno na kupčije z voli umeval. »Moram, kdo bo, če jaz ne. Korist zadružništva to zahteva«, je hitel zatrjevati, ko je nekdo, ki se je bal zanj, ker je poznal rahlo njegovo zdravje, majal z glavo, ko mu je povedal, kakšno težko breme si je nakopal na ramo. Saniral jo je! Okrepil ž njo tudi Zadružno zvezo, dasi si je tisti, ki je »reprezentiral« svoj čas predsednika te organizaciji, katero je zdravil in ozdravil dr. Krek, naga-jal in poskušal v svojem sebičnem samoljubju uničiti, kar je Krek s tolikim trudom in skrbmi zgradil. Gospodarski zvezi je predsedoval v letih, ko se je boril s smrtjo, v letih najgrše gonje nanj s strani tistih, od katerih tega ni zaslužil. In delal je v Gospodarski zvezi z uradništvom, ki si ga ni sam vzgojil. Če je tudi bil toliko let predsednik Zadružne zveze, je tako spoštoval samoupravo Gospodarske zveze, da se ni v to »sitno reč« vmešaval. Demokratičnega načela: spoštuj samoodločevanje, dr. Kreku ni bilo potrebno iskati v Wilsonovih okrožnicah, ker mu je prešlo v kri in v srce: v dušo. Ne pozabim tegale prizora: Dr. Krek hiti nasproti gospodu, ki menda še zdaj ne drži z nami. »Kako je!« — »Dobro, in Vi, gospod doktor?« — »Izbornol Kupčujem. Gospodarsko zvezo vodim. Zabu-
vajo čez me in čez njo. Veste, takale je tale reč: Če si v kuhinji, kjer se kuha jed, vonj in duh nista prijetna, zdrava. Kuharice zato tudi ne jedo veliko. Kadar se ti pa prinese jed na mizo, je okusna, dobra. Vesel si jo. Ravno tako je z Gospodarsko zvezo!«

V Gospodarski zvezi je izvedel poleg velike si stavljenе naloge, da okrepi naše zadružništvo in da preskrbi deželi živil, tudi v malem karitativno delo, na katero sem dolžan, da opozorim nanj, ne za to, da zamašim gobce, ki se še zdaj obregajo nanj, marveč zato, da se bo v mali potezi poznal Krek na karitativnem in na socialnem polju še bolj, kakor ga v široki javnosti že poznamo.

Neko popoldne me sname doktor na Dunajski cesti. Pelje me na dvorišče Bavorskega dvora. Ljudi vse mrgoli: moških in žensk. Veliko beguncev in begunk, veliko mož, ki jih poznam iz naših delavskih odborov, z naših zaupnih sestankov. Ljudje neznani splošnosti, tudi naši ne, ki so si pa pridobili, če tudi nosijo priprosti delavski jopič, če tudi ne poznajo finih parfimov in raznih žajf, če tudi kažejo lica v trpljenju in v bedi prežite dni; kaj dneve: leta in leta, neprecenljivih zaslug v podrobnem delu naše organizacije. Ni li naš starosta Sedmak ustanovitelj »Čbelice«. In tista Glavičeva tam-le, ali se niso le nanjo naslanjale naše tobačne delavke, ko so ustanovljale strokovno organizacijo v ljubljanski predilnici? Predilnico je tekstilni kartel zaprl, ko je zadivjala vojska. Revce

in reveži: pri dohtarju so iskali utehe in zavetja. Dobili so ga.

Zabavljanje: koliko ljudi ti nastavlja! Veliko preveč. Saj bi jih manj tudi opravilo! Zakaj je nastavlil toliko uradnic? Ta pesmica se še ni pozabila; njeni akordi mi še danes včasih zadone na uho, no tudi od takih vsega spoštovanja, vrednih ljudi, ki so pa v izpeljavi krščanske karitas pre-kunštni, da bi Kreka umevali. »Prekunšten je, kaj češ, zato me pa ne zastopi. Hvala Bogu, da nisem kunšten, da sem pohleven in ponižen in, kajne, nemal zagaman,« se je dr. Krek včasih pošalil, kadar je naletel na kakšno neotesano nedemokratično »tele«. »Vse polno prošnja za službe imam. Skrbi me, veste, resno me skrbi, kaj bo z ljubljanskimi revkami. Matere, očetje prihajajo k meni. Jokajo. Kam s punčkami? V tobačno tovarno že leta ne sprejemajo deklet. Kam ž njimi? V šolo mora. Mojšker je že preveč. To več tudi ne nese. Štacuna je polna. Advokat dobi »frajl«, ki se zastopjo na stenografijo in na »tipkanje«, več kot jih potrebuje. Lahko jih zato slabo plača; »špinfabrika« zaprta. Punčela zdela osem razredov; v preparantijo ne morejo vse, jih dajo v trgovski tečaj, s katerega uspehi jaz nisem zadovoljen. Tak sem: kjer morem in kolikor morem pomagam. Samo žal mi je, ker ne morem še več revkam dati kruha.« Ali veste, da mu je zarosilo oko? A kaj to pišem. Kdór sam ne živi med ljudmi, tega ne bo nikdar umeval. Da je dajal dr. Krek prednost hčerkam tobačnih delavk, je bilo nekaj samoobsebi umljlivega. Dobrote je rajnik delil, kjer jih je mogel in ni jih delil, recimo: ozkosrčno. Pri sprejemanju v službo je gledal na sposobnost, na pridnost; predvsem pa na to, da je storil dobro delo, nikdar pa ne, kakor to delajo omejena »teleta«, ki gledajo na to, če je dekle gladko počesano ali ne in posebno še ne na obrekljive in opravljive čenče marine.

Kam se zdaj zatekajo ljubljanske »revke«, ne vem...

Draginja.

Kovinske cene.

Londonska notiranja. Surovo železo (sh za tono) v juliju 1914 57, v juliju 1918 101; baker (funt št. za tono) v juliju 1914 61, v juliju 1918 122; cin v juliju 1914 142, v juliju 1918 365; cink v juliju 1914 21, v juliju 1918 60; svinec v juliju 1914 19, v juliju 1918 30.

Dunajska notiranja (kron za 100 kg (prevzemne cene). Surovo železo v juliju 1914 9.90, v juliju 1918 21; baker v juliju 1914 145.—, v juliju 1918 275; cin v juliju 1914 350.—1600, v juliju 1918 do 2000.

Da spopolnimo svojo sliko, primerjajmo še londonska notiranja za nekatere važnejše predmete pred vojno: Laneno olje (funt št. za tono) v juliju 1914 25, v juliju 1918 75; olivno olje (funt št. za tono) v juliju 1914 49, v juliju 1918 200; petrolej (sh in d. za galono) v juliju 1914 7¼ d., v juliju 1918 1 sh 10½ d; terpentin (sh. in d. za cwt.) v juliju 1914 33 sh 7½ d., v juliju 1918 120 sh; šunka (sh. in d. za cwt.) v juliju 1914 76 sh, v juliju 1918 165 sh; Santos-kava (sh in d. za cwt.) v juliju 1914 41 sh 6 d., v juliju 1918 64 sh 6 d., čaj (sh. in d. za funt) v juliju 1914 5 d., v juliju 1918

1 sh 4 d.; kakao (sh. in d. za cwt.) v juliju 1914 54 sh, v juliju 1918 85 sh.

Skoro brez izjeme so se cene povišale za 100 do 200 odstotkov, deloma še veliko bolj. Najbolj občutno se pozna povišanje cen pri živalskih produktih; cene mesu v Angliji so se domalega potrojile. Draginja je primeroma najmanjša v Ameriki, večja na evropskem zapadu, še večja v Evropi in največja na vzhodu (na Ruskem).

Splošno moremo reči, da so svetovne cene pri blagu poskočile za 200 do 300 odstotkov. Če povišek pri ceni presega to vsoto, potem pač moramo iskati vzroke v preveliki množini papirnatega denarja, kar najbolj vidimo v naši državi in v Rusiji. Seveda pa more tichati vzrok tudi v prav posebnem pomanjkanju blaga.

Izdajatelj in odgovorni urednik Mihael Moškerc.
Tisk Katoliške Tiskarne.

Sorbenje, garje, lišaj, hraste. Najzanesljiveše sredstvo proti temu je „**PARATOL**“ domače mazilo. Ne maže, je brez duha, torej tudi čez, dan uporabno. Velik lonček K 5.— dvojni lonček K 9.— **PARATOL** - **P R A S E K** varuje občutljivo kožo. Skatija K 3.— — Oboje se dobi proti predplačilu ali povzetju pri **PARATOL** delavnici lekarnarja **U L M E R** Budepešta VII-21. Róza-ntca 21.

Ustanov. l. 1893. Ustanov. l. 1893.
UZAJEMNO PODPORNO DRUŠTVO U LJUBLJANI
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenskih polic, posestev, vrednostnih papirjev ali zaznambi na službene prejemeke.

Vračajo se posojila v 7½, 15 ali 22½ letih v odsekah ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdór želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg št. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4¼/100.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848,40 kron. Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6.089.850 kron.

Gospodarska zveza
centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z o. z.

Stalna zaloga poljedelj. strojev:
motorjev, mlatilnic, viteljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja:
umetnih gnojil, kolonijalnega in špeci-rijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga:
pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekajevalnica klobas. - Lastna zeljarna.